محمدرضا نیک‌نژاد، کارشناس حوزه آموزش:

تکلیف مدرسه نه صرفا یک مشغولیت بلکه باید مهارت محور و کاربردی باشد

امروزه بسیاری از دانش‌آموزان آموزش و انجام تکالیف را مرحله‌ای برای رسیدن به دانشگاه می‌دانند و به نظر می‌رسد هدف نهایی آنها تنها کسب مدرک باشد اما پس از فارغ‌التحصیلی، بسیاری از آنها با چالش‌های بیکاری و عدم چشم‌اندازِ روشن مواجه می‌شوند که منجر به ناامیدی و سرخوردگی می‌شود. به گفته محمدرضا نیک‌نژاد، کارشناس حوزه آموزش، درس‌ها بیشتر به آینده مربوط می‌شوند و به جای حل مشکلات امروز، فشار زیادی بر دوش دانش‌آموزان می‌گذارند. در این شرایط، برای مؤثر و جذاب‌تر کردن فرایند آموزش نیاز است از فناوری‌های نوین استفاده و آن را به تجربه‌ای خلاقانه، مهارت‌محور و کاربردی تبدیل کنیم که هم به حل مشکلات زندگی روزمره کمک کند و هم مهارت‌های لازم برای مواجهه با بحران‌های امروز را در دانش‌آموزان تقویت نماید و صرفا به یک مشغولیت نیانجامد. گفت‌وگوی زیر با این کارشناس است.

با توجه به شیوه‌های آموزشی از جمله سنتی، فعال و معکوس، کدامیک در نظام آموزشی ما بیشتر استفاده می‌شود؟ این شیوه‌ها چه محاسن و معایبی دارد؟

در حال حاضر، روش غالب تدریس در مدارس همان شیوه سنتی سخنرانی است، یعنی معلم به عنوان سخنران صحبت می‌کند و دانش‌آموزان به عنوان شنونده در کلاس حضور دارند. البته در برخی موارد و بسته به سلیقه معلم، تعداد دانش‌آموزان و امکانات کلاس، از روش‌های مدرن‌تری مثل شیوه‌های فعال، مشارکتی یا معکوس هم استفاده می‌شود. در برخی کلاس‌ها، معلم ترکیبی از این روش‌ها را به کار می‌برد؛ بخشی از کلاس به صورت سخنرانی است و بخش دیگر به صورت فعال و مشارکتی. بااین حال، شیوه غالب هنوز سخنرانی است. البته معلمان در دوره‌های آموزشی خود با انواع روش‌های تدریس آشنا می‌شوند، اما متأسفانه امکانات لازم برای اجرای این روش‌ها در بیشتر مدارس حتی مدارس غیردولتی به روز نبوده ندارد.

یکی از ویژگی‌های مهم این روش آن است که یک نفر صحبت می‌کند و تعداد زیادی از دانش‌آموزان را پوشش می‌دهد. حتی در دانشگاه‌ها هم گاهی یک استاد با چند صد دانشجوی شیوه سخنرانی تدریس می‌کند اما هرچه روش‌ها مدرن‌تر می‌شوند، مثل روش‌های فعال، معکوس یا مشارکتی، نیاز به کلاس‌های کوچک‌تر و فضایی برای فعالیت‌های مختلف مثل مشاوره یا تشکیل گروه‌های کوچک پیدا می‌شود. در این روش‌ها، بچه‌ها باید بتوانند دور هم بنشینند و در گروه‌های کوچک با هم بحث کنند. بنابراین محیط کلاس باید این شیوه‌ها هماهنگ باشد. متأسفانه در مدارس بزرگ و شهرهای متوسط، تراکم کلاس‌ها بالاست و این شیوه‌های مدرن به سختی قابل اجراهستند، به همین دلیل هم‌چنان در این شرایط شیوه سخنرانی جواب می‌دهد. چون کلاس‌ها شلوغ هستند و معلم کنترل بیشتری بر کلاس دارد. حتی بعضی از معلمان که توانایی اجرای روش‌های جدید را دارند، انگیزه کافی برای این کار ندارند، چون در این شیوه‌ها معلم باید بخشی از کلاس باشد و در روند فعالیت‌ها مشارکت کند و این کار را کمی سخت می‌کند.

نظر شما نسبت به روش‌های تدریس معلم محور و دانش‌آموز محور چیست؟ این روش‌ها چه اثرات مثبت و منفی‌ای در یادگیری دانش‌آموزان دارد و بهترین آنها کدام است؟

شیوه‌های تدریس معلم‌محور کهنه قدیمی شده‌اند، هرچند در بسیاری از کشورها هنوز از این روش‌ها استفاده می‌شود. معلمان در تمام جهان اغلب از روش‌های ترکیبی استفاده می‌کنند، یعنی گاهی به شیوه سخنرانی تدریس و گاهی هم به دانش‌آموزان اجازه می‌دهند در کشف موضوع کمک کنند. در روش‌های مشارکتی، دانش‌آموزان دور هم جمع می‌شوند، تحقیق و مطالعه و از اینترنت استفاده می‌کنند. این روش‌ها معمولاً موفق هستند اما اینطور نیست که یک روش خاص همیشه کارساز باشد. به نظر من، بهترین و مؤثرترین روش‌ها برای آموزش، روش‌های فعال و مشارکتی است که در آنها معلم به عنوان تسهیل‌گر عمل و روند آموزش را هدایت می‌کند. این روش‌ها تأثیر بیشتری دارند و می‌توانند آموزش مؤثری ایجاد کنند.

در روش‌های مشارکتی، دانش‌آموزان دور هم جمع می‌شوند، تحقیق و مطالعه و از اینترنت استفاده می‌کنند. این روش‌ها معمولا موفق هستند. بهترین و موثرترین روش‌ها برای آموزش، روش‌های فعال و مشارکتی است که در آنها معلم به‌عنوان تسهیل‌گر عمل و روند آموزش را هدایت می‌کند

مدت‌ها، در مدارس ما روش غالب تدریس، روش سخنرانی بود اما در سال‌های اخیر، تلاش‌هایی برای تغییر این روش‌ها صورت گرفته است. بخشی از این تلاش‌ها به صورت مسئله‌های واقعی مطرح می‌شوند و دانش‌آموز به تدریج با کمک معلم، روش‌های حل مسئله را می‌آموزد. این مهارت‌ها در آینده به او کمک می‌کند تا در زندگی خودش با اعتماد به نفس تصمیم‌گیری کند. البته بخشی از این روش‌ها می‌تواند آموزش اطلاعات درسی هم باشد، ولی هدف اصلی این است که دانش‌آموز به یک شهروند مسئول تبدیل شود که بتواند در مسائل مختلف زندگی خود تصمیم‌بگیرد و مشکلاتش را حل کند. این روش‌های مدرن، تجربه‌ای جهانی و انسانی هستند که باید در آموزش مسئله‌ای شوند، اما متأسفانه در کشور ما هنوز بخاطر کاملا به کار گرفته نمی‌شوند.

آیا در نظام آموزشی آینده‌ای روشن و انگیزه‌بخش برای دانش‌آموزان ترسیم شده است؟ چه اقداماتی می‌توان انجام داد تا دانش‌آموزان احساس کنند تحصیل و تلاش‌هایشان به موفقیت‌های آینده آنها منجر خواهد شد؟

متأسفانه بسیاری از دانش‌آموزان آموزش را فقط یک مرحله برای رسیدن به دانشگاه می‌بینند و دانشگاه هم برایشان صرفا ابزاری است برای به دست آوردن یک زندگی متوسط یا بهتر. اما پس از فارغ‌التحصیلی، وقتی می‌بینند بسیاری از فارغ‌التحصیلان بیکار هستند و چشم‌انداز روشنی برای آینده ندارند، ناامید می‌شوند. مشکل این است که درس‌ها به جای اینکه به حل مشکلات زندگی امروز کمک کنند، بیشتر به چشم‌انداز آینده مربوط هستند. در حالی که درس‌ها باید به دانش‌آموزان کمک کنند تا مشکلات امروزشان را حل نمایند، این حجم زیاد از مطالب درسی نه تنها به مشکلات فعلی آنها کمک نمی‌کند، بلکه فشار زیادی بر دوششان می‌گذارد.

اگر می‌خواهیم آموزش برای دانش‌آموزان هم جذاب و هم مؤثر باشد، باید آن را طوری طراحی کنیم که با استفاده از فناوری‌های نوین مثل اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، به یک تجربه دلچسب و پر از خلاقیت و شادی تبدیل شود. این نوع آموزش باید حس کنش و یادگیری را در دانش‌آموزان تقویت کند و باعث شود آنها از درس خواندن لذت ببرند. از طرف دیگر، آموزش باید به حل مشکلات و چالش‌های زندگی امروز دانش‌آموزان کمک کند، زیرا شرایط امروزی و بحران‌های زندگی پیچیده‌تر شده‌اند، بنابراین باید به گونه‌ای باشد که گره‌های زندگی امروز و فردای دانش‌آموزان را باز کند. برای این کار باید پژوهش‌های لازم انجام شود تا نتایج آن را به مانشان دهد چه باید کرد و چگونه می‌توانیم برنامه‌ریزی کنیم تا مشکلات زندگی شخصی و اجتماعی دانش‌آموزان را برطرف کنیم.

و اما تکالیف خانگی که گلایه بعضی از خانواده‌هاست. چگونه می‌توان فشار ناشی از این تکالیف را کاهش داد تا ضمن حفظ کیفیت آموزش، انگیزه و خلاقیت دانش‌آموزان نیز تقویت شود؟

امروزه خانواده‌ها به لطف دسترسی به منابع اطلاعاتی مانند اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، آگاهی بیشتری پیدا کرده‌اند و فرزندانشان را با سایر دانش‌آموزان دنیا مقایسه می‌کنند. مثلاً در کشوری مثل فنلاند، تکالیف خانگی وجود ندارد و بسیاری از کشورهای دیگر هم در حال حذف تکالیف خانگی هستند. وقتی خانواده‌ها فرزندانشان را تحت فشار زیادی می‌بینند، این مسئله برای آنها نگران‌کننده می‌شود. در سیستم آموزشی ما که بیشتر بر تکالیف خانه و مدرسه تأکید دارد، بسیاری از بچه‌ها کار می‌کنند برای رسیدن به موفقیت باید بیشتر زحمت بکشند و این زحمت در تکالیف خانه و مدرسه بروز پیدا می‌کند، اما این فکر اشتباه است. البته این سیستم شاید در مسیر کنکور کار کند، اما کشورهای پیشرفته آموزشی به این نتیجه رسیده‌اند که این روش اشتباه است و در حال اصلاح آن هستند. خانواده‌ها اکنون به این درک رسیده‌اند که فشار زیاد بر بچه‌ها نه تنها آنها را خوشبخت نمی‌کند، بلکه انگیزه‌شان را از بین می‌برد و اثر بخشی آموزش طولانی مدت را کاهش می‌دهد. بیشتر این فشارها باعث می‌شود دانش‌آموزان تنها به فکر گذراندن امتحانات و کنکور باشند و پس از آن هم همه چیز را فراموش کنند. این فرایند هم هزینه‌های مالی و زمانی زیادی دارد که در نهایت بی‌نتیجه می‌ماند. بنابراین باید به سمت روشی برویم که آموزش مفید و اثربخش باشد و به نهادینه شدن یادگیری واقعی در دهن دانش‌آموزان کمک کند.

دانش‌آموزان هنوز درس و مشق را جدی نگرفته‌اند!

چرا با وجود گذشت ۳ماه از سال تحصیلی هم‌چنان شاهد بی‌رغبتی بچه‌ها به تکالیف درسی هستیم؟

حسین گل‌محمدی

رصد وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس مختلف نشان می‌دهد به‌رغم گذشت سه ماه از سال تحصیلی بسیاری از آنان به‌ویژه در مقاطع ابتدایی، درس و مشق را جدی نگرفته‌اند. والدین از بی‌توجهی فرزندان خود به انجام تکالیف درسی می‌نالند و افت تحصیلی هم که دغدغه اساسی بسیاری از اولیا و مربیان است. این در حالی‌ست که بررسی‌ها نشان می‌دهد، رتبه ایران در آزمون «پرلز» طی دوده‌ها از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱ کاهشی ۶۰درصدی داشته و در میان ۵۷ کشور مورد بررسی، از ۲۲ به ۲ نزول کرده است. «پرلز» آزمونی است که خواندن را در چهار سطح بررسی می‌کند. این سطوح شامل درک اطلاعات صریح متن، استنباط، تفسیر اطلاعات متن و درک عناصر زبانی متن است. هم‌چنین مطالعه بین‌المللی روند آموزش ریاضیات و علوم (تیمز) نشان می‌دهد، رتبه دانش‌آموزان کلاس چهارم ایرانی در ۳۴ سال گذشته افت ۱۰۰درصدی داشته است و نمره آنها در این سال‌ها پایین‌تر از میانگین جهانی بوده است. «تیمز» مطالعه بین‌المللی روند آموزش ریاضیات و علوم و «پرلز» مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن است که به وسیله انجمن بین‌المللی ارزیابی پیشرفت تحصیلی برای سنجش پیشرفت تحصیلی و عملکرد دانش‌آموزان کشورهای جهان در دروس ریاضیات، علوم و سواد خواندن برگزار می‌شود. بدون تردید این وضعیت یک فرایند پیوسته است. یعنی وقتی تمایل و اشتیاقی برای درس خواندن در خانه و مدرسه وجود نداشته باشد، دربی آن شاهد افت تحصیلی دانش‌آموزان و نهایتا خروجی چنین آمار نزولی خواهیم بود. حتی این روند تا دانشگاه هم پیش می‌رود، چنانچه اخیرا آعلام شد تمام دانشگاه‌های ایران در قیاس جهانی تنزل رتبه داشته‌اند. و حالا پرسش اینجاست، دلیل بی‌انگیزه بودن دانش‌آموزان نسبت به درس و مشق چیست و برای برون رفت از این وضعیت چه باید کرد؟ پرسشی که پاسخ به آن همراهی و تعامل نزدیک والدین و معلمان را می‌طلبد.

زهرا عرب، مشاور تحصیلی و معلم راهنما:

فشار والدین موجب دلزدگی فرزندان از درس و مشق می‌شود

شکایت از تکالیف مدرسه یکی از موضوعاتی است که در میان دانش‌آموزان مطرح است و می‌تواند تأثیرات منفی بسیاری بر انگیزه، عملکرد تحصیلی و حتی سلامت روان آنها داشته باشد. بسیاری از دانش‌آموزان به دلیل حجم زیاد و فشارهایی که تکالیف به همراه می‌آورند، احساس استرس و خستگی می‌کنند. این فشار نه تنها می‌تواند انگیزه آنها را برای انجام تکالیف کاهش دهد، بلکه ممکن است باعث بی‌علاقگی به یادگیری شود. در حالی که هدف اصلی تکالیف، تقویت یادگیری و درک عمیق‌تر مفاهیم درسی است، وقتی این تکالیف زیاد یا به شکلی نامناسب تنظیم شوند، ممکن است نتیجه معکوس دهند.

برای مثال، وقتی دانش‌آموزی روزانه چندین ساعت از وقت خود را صرف انجام تکالیف می‌کند، دیگر فرصت کافی برای استراحت یا فعالیت‌های دیگر نخواهد داشت. به همین دلیل ممکن است به تدریج از یادگیری و تکالیف، کلافه و نسبت به انجام آنها بی‌علاقه شود. این در حالی است که اگر تعداد تکالیف کاهش یابد و به شکل منطقی و هدفمند تنظیم شود، دانش‌آموز می‌تواند با انگیزه بیشتری آنها را انجام دهد و از فرایند یادگیری لذت ببرد.

در این راستا، عوامل مختلفی می‌توانند به تغییر در نگرش‌های منفی نسبت به تکالیف کمک کنند. یکی از این عوامل، تنظیم منطقی و معقول تعداد تکالیف است. همچنین اهمیت دادن به فرایند یادگیری و ایجاد فضایی جذاب برای انجام تکالیف هم می‌تواند تأثیرات مثبتی بر انگیزه دانش‌آموزان داشته باشد. از این رو زهرا عرب، مشاور تحصیلی و معلم راهنما گفت‌وگویی داشتیم تا با بررسی این عوامل راهکارهایی ارائه دهیم تا این نگرش منفی تغییر کند و تکالیف به ابزاری سازنده و انگیزشی تبدیل شود.

به گفته این کارشناس، بیشترین گلایه‌ای که از سوی دانش‌آموزان شنیده می‌شود، مربوط به حجم زیاد تکالیف است. بسیاری از دانش‌آموزان احساس می‌کنند حجم زیاد تکالیف، فشار زیادی بر آنها وارد می‌کند و این امر می‌تواند به کاهش انگیزه برای انجام تکالیف منجر شود که این مشکل را می‌توان از دوران پیش‌دبستانی و حتی قبل از آن با استفاده از بازی‌ها و تقویت مهارت‌های اولیه حل کرد. وی در توضیح می‌گوید: «اگر دانش‌آموزان از ابتدا با تکنیک‌های یادگیری به شکل طبیعی آشنا شوند، کمتر احساس فشار خواهند کرد و به انجام تکالیف با انگیزه بیشتری خواهند پرداخت. این بدان معناست که آموزش‌ها و تکالیف باید به شکلی طراحی شوند که دانش‌آموزان به آنها علاقه‌مند شوند و احساس کنند یادگیری جزئی از زندگی روزمره آنهاست.

اگر دانش‌آموزان از ابتدا با تکنیک‌های یادگیری به شکل طبیعی آشنا شوند، کمتر احساس فشار خواهند کرد و به انجام تکالیف با انگیزه بیشتری خواهند پرداخت. این بدان معناست که آموزش‌ها و تکالیف باید به شکلی طراحی شوند که دانش‌آموزان به آنها علاقه‌مند شوند و احساس کنند یادگیری جزئی از زندگی روزمره آنهاست

این مشاور تحصیلی در ادامه می‌افزاید: «عوامل زیادی می‌توانند در ایجاد نگرش‌های مثبت یا منفی نسبت به تکالیف تأثیرگذار باشند. فرهنگ خانواده، وجود یک محیط آرام برای تدریس و انتظارات اجتماعی عواملی هستند که به طور هم‌زمان روی دانش‌آموز تأثیر می‌گذارند، اما میزان تأثیر هر کدام بستگی به شرایط فردی دانش‌آموز دارد. برای مثال در برخی خانواده‌ها ممکن است انتظار بسیار بالایی از دانش‌آموزان وجود داشته باشد و این فشار می‌تواند تأثیر منفی بر نحوه نگرش آنها به تکالیف بگذارد و از درس و مشق دلزده شوند.»

عرب در باره مقایسه دانش‌آموزان با یکدیگر نیز تأکید می‌کند. خانه با واکنش‌های منفی والدین نسبت به تحصیل و انجام تکالیف، روبه‌رو می‌شوند. نقش والدین در نگرش دانش‌آموزان نسبت به درس خواندن، تأثیری عمیق و ماندگار دارد. برخی والدین با گلایه‌هایی مانند انتظار از معلم، حجم تکالیف یا جملاتی مثل «ما درس خوانده‌ایم، چی شد؟» ناخواسته فضای ذهنی منفی ایجاد می‌کنند. این کلمات به تدریج بی‌انگیزگی و حس بی‌اهمیتی به آموزش را در ذهن فرزندان ایجاد و تقویت می‌کند و باعث می‌شود حالا که نزدیک فصل امتحانات است، دانش‌آموزانی که به انجام تکالیف اهمیت بیشتری داده‌اند موفق‌تر باشند و استرس شب امتحان را نداشته باشند. والدین ممکن است در گذشته اهداف و انتخاب‌های متفاوتی در زمینه تحصیل داشته و فعالیت‌های مختلفی از والدین و معلمانشان دیده باشند، اما اکنون باید بدانند تحصیل فراتر از یادگیری مباحث درسی است. در واقع، انجام تکالیف مدرسه و رعایت قوانین آموزشی به دانش‌آموز کمک می‌کند تا مهارت‌های مهمی برای زندگی آینده‌اش بیاموزد و این نکته نباید نادیده گرفته شود.

یکی از مهمترین این فواید «تقویت توانایی حل مسئله» است. وقتی کودک یا نوجوان با مسائل و تکالیف درسی روبه‌رو می‌شود، به دنبال راه‌حل می‌گردد و این فرایند او را برای چالش‌های زندگی واقعی آماده می‌کند. علاوه بر این، تمرین روزانه با تکالیف یادگیری مطالب جدید، باعث بهبود حافظه و تمرکز در کودکان می‌شود. این مهارت‌ها نه تنها در دوران مدرسه، بلکه در تمام مراحل زندگی آنها تاثیرگذار است.

از دیگر فواید درس خواندن «تقویت مهارت تفکر خلاق» است. زمانی که دانش‌آموز تلاش می‌کند مفاهیم پیچیده‌تر را یاد بگیرد یا پاسخ سؤالات غیرمستقیم را پیدا کند، ذهنش به سمت نوآوری و تفکر خارج از چارچوب باید دانش‌آموزان ۸۰ درصد از وظایف‌شان را به طور مستقل انجام دهند. این فرایند به تقویت مهارت‌های خودمدیریتی، مسئولیت‌پذیری و اعتماد به نفس در دانش‌آموزان کمک می‌کند و به آنها این احساس را می‌دهد که قادرند خودشان مشکلات را حل کنند»

این معلم راهنما به والدینی که زمان زیادی برای نظارت بر تکالیف فرزندان خود ندارند توصیه کرد بر تقویت استقلال دانش‌آموزانشان تمرکز کنند. وی می‌افزاید: «استفاده از کمک‌های اطرافیان و نظارت توانمندت درس می‌تواند یک گام مؤثر باشد. همچنین والدین باید به دانش‌آموزان، مدیریت برنامه‌ریزی بیاموزند تا زمان خود را به درستی مدیریت کنند.»

عرب در باره مقایسه دانش‌آموزان با یکدیگر نیز تأکید می‌کند. «مقایسه معمولاً نتیجه منفی به همراه دارد، چراکه هر دانش‌آموز ویژگی‌ها، استعدادها و شرایط خاص خود را دارد و مقایسه آنها با دیگران می‌تواند منجر به کاهش اعتماد به نفس و ایجاد استرس شود. بهتر است دانش‌آموزان با خودشان مقایسه شوند و پیشرفت خود را ارزیابی کنند. چراکه این نوع مقایسه باعث رشد و توسعه فردی می‌شود و به دانش‌آموزان کمک می‌کند بر اساس توانمندی‌های خود حرکت کنند.»

این کارشناس با ورود به اهمیت محیط مدرسه در ایجاد انگیزه برای تحصیل می‌گوید: «عوامل متعددی از جمله رفتار معلمان، جذابیت محیط مدرسه و روش‌های آموزشی می‌توانند بر انگیزه دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند. تغییرات کوچک در فضای مدرسه مانند ایجاد محیطی جذاب و تشویق به مشارکت در فعالیت‌های عملی می‌توانند تأثیرات بزرگی بر رغبت دانش‌آموزان به یادگیری داشته باشند. بنابراین ایجاد محیطی که در آن دانش‌آموزان احساس راحتی و انگیزه کنند، به بهبود عملکرد تحصیلی آنها کمک خواهد کرد.»

عرب در پایان به وضعیت فعلی نظام آموزش نیز اشاره‌ای دارد و می‌گوید: «نظام آموزشی فعلی به اندازه کافی دانش‌آموزان را برای مهارت‌های زندگی آماده نمی‌کند. بنابراین برنامه‌های آموزشی باید تغییراتی داشته باشند. تا این مهارت‌ها به طور مؤثر به دانش‌آموزان منتقل شوند.» به گفته وی، مهارت‌هایی مانند تفکر انتقادی، حل مسئله، کار تیمی و مدیریت زمان باید در برنامه‌های درسی گنجانده شوند تا دانش‌آموزان علاوه بر کسب علم برای زندگی واقعی و چالش‌های آن نیز آماده شوند.»

تکلیف مدرسه پلی به سوی موفقیت یا باری اضافی؟!

فاطمه صبور

پارسا یلها اول ابتدایی بود. هر روز که از مدرسه برمی‌گشت، مادرش غذا و آرام آماده می‌کرد و سفره را برایش می‌چید اما وقتی کتاب و تکالیفش را پیش بیرون می‌آورد تا مشغول شود، پارسا بگیر، مادر به خاطر حجم تکالیف غر می‌زد و از معلم گلایه می‌کرد. حرف‌های پدر هم مثل اینکه ما در زمان خودمون چه شد؟! کم‌کم پارسا را برای انجام تکالیف برانگیزه کرد و با خودش گفت: «خب اگر درس خواندن قراره نتیجه‌ای نداشته باشه، چرا برات وقت بذارم؟» او از همان روز تصمیم گرفت وقت بیشتری را برای بازی با پلی‌استیشن، توپ و... اختصاص دهد تا تکالیف فارسی و ریاضی را چند ساعتی گذشت و پارسا دید همکلاسی‌اش که همیشه تکالیفش را با دقت انجام می‌دهد، در مسابقه مدرسه جایزه گرفت و تشویق شد. همچنین در امتحانات کلاسی هم موفق‌تر بود. همین حرف‌ای در ذهنش شد که اینطور هم نیست.

این داستان کوتاه شبیه زندگی بسیاری از دانش‌آموزان امروزی است که در خانه با واکنش‌های منفی والدین نسبت به تحصیل و انجام تکالیف روبه‌رو می‌شوند. نقش والدین در نگرش دانش‌آموزان نسبت به درس خواندن، تأثیری عمیق و ماندگار دارد. برخی والدین با گلایه‌هایی مانند انتظار از معلم، حجم تکالیف یا جملاتی مثل «ما درس خوانده‌ایم، چی شد؟» ناخواسته فضای ذهنی منفی ایجاد می‌کنند. این کلمات به تدریج بی‌انگیزگی و حس بی‌اهمیتی به آموزش را در ذهن فرزندان ایجاد و تقویت می‌کند و باعث می‌شود حالا که نزدیک فصل امتحانات است، دانش‌آموزانی که به انجام تکالیف اهمیت بیشتری داده‌اند موفق‌تر باشند و استرس شب امتحان را نداشته باشند. والدین ممکن است در گذشته اهداف و انتخاب‌های متفاوتی در زمینه تحصیل داشته و فعالیت‌های مختلفی از والدین و معلمانشان دیده باشند، اما اکنون باید بدانند تحصیل فراتر از یادگیری مباحث درسی است. در واقع، انجام تکالیف مدرسه و رعایت قوانین آموزشی به دانش‌آموز کمک می‌کند تا مهارت‌های مهمی برای زندگی آینده‌اش بیاموزد و این نکته نباید نادیده گرفته شود.

یکی از مهمترین این فواید «تقویت توانایی حل مسئله» است. وقتی کودک یا نوجوان با مسائل و تکالیف درسی روبه‌رو می‌شود، به دنبال راه‌حل می‌گردد و این فرایند او را برای چالش‌های زندگی واقعی آماده می‌کند. علاوه بر این، تمرین روزانه با تکالیف یادگیری مطالب جدید، باعث بهبود حافظه و تمرکز در کودکان می‌شود. این مهارت‌ها نه تنها در دوران مدرسه، بلکه در تمام مراحل زندگی آنها تاثیرگذار است.

از دیگر فواید درس خواندن «تقویت مهارت تفکر خلاق» است. زمانی که دانش‌آموز تلاش می‌کند مفاهیم پیچیده‌تر را یاد بگیرد یا پاسخ سؤالات غیرمستقیم را پیدا کند، ذهنش به سمت نوآوری و تفکر خارج از چارچوب هدایت می‌شود. همین فرایند ساده به او کمک می‌کند تا در آینده فردی باشد که به راه‌حل‌های نو اوراه فکر کند و به راحتی در جامعه به موفقیت برسد.

همچنین مطالعه و انجام تکالیف، باعث «تقویت اعتمادبه‌نفس در کودکان» می‌شود. هر بار که دانش‌آموز مسئله‌ای را حل می‌کند یا پروژه‌ای را به پایان می‌رساند، حس موفقیت و غرور از تجربه می‌کند. این احساس به مرور در شخصیت او نهادینه می‌شود و به او کمک می‌کند تا در موفقیت‌های دشوار زندگی با اعتمادبه‌نفس بیشتری عمل کند.

یکی دیگر از مزایای تحصیل و انجام تکالیف «تقویت مهارت برنامه‌ریزی و مدیریت» است. دانش‌آموزانی که یاد می‌گیرند تکالیف خود را در زمان مشخصی انجام دهند، به تدریج توانایی مدیریت زمان و اولویت‌بندی وظایف را کسب می‌کنند. این مهارت‌ها برای موفقیت شغلی و شخصی در آینده ضروری هستند. همچنین تحصیل به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا «قدرت ارتباطی خود را تقویت» کنند. تکالیفی مانند نوشتن انشا یا ارائه پروژه‌ها باعث می‌شود کودکان توانایی بیان افکار خود را بهبود بخشند و در بهتری از چگونگی تعامل با دیگران پیدا کنند. این توانایی‌ها در شکل‌گیری روابط اجتماعی سالم و مؤثر در بزرگسالی نقش کلیدی دارند.

همچنین به کودک «غرورو رشدن با چالش‌ها و موانع» را یاد می‌دهد که چگونه آنها را پشت سر بگذارد. انجام تکالیف سخت یا یادگیری دروسی که به تلاش بیشتری نیاز دارند، به کودکان این پیام را می‌دهد که موفقیت با پشتکار و تلاش ممکن است. این نگرش مثبت به چالش‌ها در تمام مراحل زندگی او کاربرد خواهد داشت.

بیان این موارد کافی است تا بعضی والدین با تغییر رویکردشان به جای گلایه انتقاد، فضای مثبت و انگیزه‌بخشی برای فرزندانشان ایجاد کنند. این فضا باعث می‌شود تا دانش‌آموزان با احساس امنیت، تشویق و نشان دادن اهمیت تحصیل به‌عنوان ابزاری برای رشد، تأثیر فوق‌العاده‌ای بر نگرش دانش‌آموز خواهد داشت.

ناگفته نماند میزان و حجم تکالیف و توقعات نظام آموزشی و معلمان هم بسیار مهم است. چرا که سختگیری و حجم بالایی از تکالیف می‌تواند همه موارد و فایده‌های مثبت بالا را به نتیجه عکس تبدیل و دوران تحصیل و به تبع آن آینده دانش‌آموز را تخریب کند.

در آخر اینکه فرزندان مانند دانه‌هایی هستند که به مراقبت، تشویق و تربیت مثبت نیاز دارند. نقش والدین در این میان مانند باغبانی است که می‌تواند به جای ایجاد سایه‌های منفی، نور انگیزه و رشد را به زندگی فرزندشان بتابانند. بیایید به جای گلایه از مشکلات به فرزندانمان کمک کنیم ارزش واقعی تحصیل را درک کنند و آن را به عنوان پلی به سوی موفقیت ببینند. این دوره باید عمیق‌تر و هدفمندتر باشد. به‌عنوان مثال، والدین می‌توانند با برگزاری جلسات منظم برای بررسی دروس، درک بهتر مطالب را برای فرزند خود فراهم کنند. این جلسات می‌توانند شامل مرور دروس، حل مسائل و بحث درباره نکات مهم درسی باشند. در دوران متوسطه، حمایت والدین باید شامل مشارکت فعال در فرایند تحصیل فرزندشان باشد. این امر نه تنها به تقویت انگیزه کمک می‌کند، بلکه به مهارت‌هایی مانند مدیریت زمان، تصمیم‌گیری و حل مسئله نیز کمک می‌کند. این مهارت‌ها برای موفقیت شغلی و شخصی در آینده ضروری هستند. همچنین تحصیل به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا «قدرت ارتباطی خود را تقویت» کنند. تکالیفی مانند نوشتن انشا یا ارائه پروژه‌ها باعث می‌شود کودکان توانایی بیان افکار خود را بهبود بخشند و در بهتری از چگونگی تعامل با دیگران پیدا کنند. این توانایی‌ها در شکل‌گیری روابط اجتماعی سالم و مؤثر در بزرگسالی نقش کلیدی دارند.

بسیاری از والدین تصور می‌کنند موفقیت در کنکور، تنها به کلاس‌های فشرده و برنامه‌ریزی‌های ویژه در سال‌های پایانی دبیرستان نیاز دارد. اما واقعیت این است که کلید موفقیت در کنکور از دوران ابتدایی و به‌ویژه دوران متوسطه آغاز می‌شود و برنامه‌ریزی و حمایت والدین در این سال‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد

موفقیت در کنکور به‌طور مستقیم به میزان دانش و درک عمیق دانش‌آموز از دروس بالایی بستگی دارد. بنابراین، والدین باید تحصیل و ویژه‌ای به تقویت پایه‌های درسی در مقاطع مختلف داشته باشند. این به معنای کمک به فرزند برای درک بهتر مطالب، حل تمرین‌های بیشتر و تشویق او به شرکت در کلاس‌های تقویتی و کلاسی است. زمانی که یک دانش‌آموز پایه‌های علمی محکمی داشته باشد، در مواجهه با مباحث پیچیده‌تر و تست‌های کنکور با اطمینان بیشتری عمل خواهد کرد. والدین می‌توانند با تهیه منابع آموزشی اضافی مانند کتاب‌های کمک‌آموزشی و جزوات درسی، به فرزندشان کمک کنند تا به بهتری از مطالب برسد. همچنین، استفاده از کلاس‌های آنلاین و دوره‌های ویژه می‌تواند به تقویت درک عمیق‌تر از مطالب کمک کند. اما مهم‌تر از همه این است که والدین باید به فرزندشان آموزش دهند که برای حل مسائل پیچیده به دنبال راه‌حل‌های مختلف و فکر کردن خارج از چارچوب باشند.

۲- تقویت پایه‌های درسی

موفقیت در کنکور به‌طور مستقیم به میزان دانش و درک عمیق دانش‌آموز از دروس پایه بستگی دارد. بنابراین، والدین باید تحصیل و ویژه‌ای به تقویت پایه‌های درسی در مقاطع مختلف داشته باشند. این به معنای کمک به فرزند برای درک بهتر مطالب، حل تمرین‌های بیشتر و تشویق او به شرکت در کلاس‌های تقویتی و کلاسی است. زمانی که یک دانش‌آموز پایه‌های علمی محکمی داشته باشد، در مواجهه با مباحث پیچیده‌تر و تست‌های کنکور با اطمینان بیشتری عمل خواهد کرد. والدین می‌توانند با تهیه منابع آموزشی اضافی مانند کتاب‌های کمک‌آموزشی و جزوات درسی، به فرزندشان کمک کنند تا به بهتری از مطالب برسد. همچنین، استفاده از کلاس‌های آنلاین و دوره‌های ویژه می‌تواند به تقویت درک عمیق‌تر از مطالب کمک کند. اما مهم‌تر از همه این است که والدین باید به فرزندشان آموزش دهند که برای حل مسائل پیچیده به دنبال راه‌حل‌های مختلف و فکر کردن خارج از چارچوب باشند.

۳- اهمیت یادگیری مهارت‌های جانبی

فراتر از مطالعه دروس، موفقیت در کنکور به مهارت‌های جانبی نیز بستگی دارد. مهارت‌هایی مانند مدیریت زمان، تمرکز و استرس‌زدایی می‌توانند در عملکرد کلی دانش‌آموز در آزمون بسیار مؤثر باشند. والدین می‌توانند از طریق مشاوره، گفت‌وگوهای حمایتی و تشویق به ورزش و فعالیت‌های خارج از درس، این مهارت‌ها را در فرزند خود تقویت کنند. این فعالیت‌ها می‌توانند باعث بهبود توانمندی‌های ذهنی و جسمی دانش‌آموز و افزایش قدرت تمرکز او در زمان مطالعه شوند. تشویق فرزند به فعالیت‌های ورزشی و هنری، می‌تواند کمک کند تا او

بعضی از پدر و مادرها روی بچه‌ها فشار می‌آورند که حتما باید مدارس تیزهوشان بروند یا در کنکور قلان رشته را باید بخوانند. به نظر من مقصر اصلی خانواده‌ها نیستند، بخشی از تقصیر برعهده مدیران و سیاستگذاران است. بر خلاف کسانی که در مصاحبه‌ها از خانواده‌ها نقد می‌کنند، من می‌گویم این سیستم و حکمرانی ماست که بر خانواده‌ها فشار می‌آورد

۸ نکته برای موفقیت تحصیلی از مدرسه تا دانشگاه

برنامه‌ریزی تحصیلی فرزند خود را از مقطع ابتدایی کلید بزنید

پروین طالبیان*

موفقیت در کنکور برای بسیاری از دانش‌آموزان و والدین یک هدف بزرگ و مهم است. این آزمون نه تنها سرنوشت تحصیلی دانش‌آموزان را رقم می‌زند بلکه می‌تواند مسیر آینده شغلی و اجتماعی آنها را نیز تحت تأثیر قرار دهد. با این حال، بسیاری از والدین تصور می‌کنند، موفقیت در کنکور تنها به کلاس‌های فشرده و برنامه‌ریزی‌های ویژه در سال‌های پایانی